

Nacionalno poročilo
za univerzalni periodični pregled
stanja človekovih pravic
v Republiki Sloveniji

Ljubljana, oktober 2009

KAZALO

I. Opis metodologije priprave poročila

II. Normativni in institucionalni okvir

Državna ureditev in sodstvo

Ustavna in zakonska ureditev človekovih pravic

Institucije, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami

Mednarodne obveznosti

III. Promocija in varstvo človekovih pravic

Politične in državljanske pravice

Pravna država: problematika izvajanja odločb ustavnega sodišča, sodni zaostanki, sojenje v razumnem roku

Prepoved diskriminacije

Istospolna partnerstva

Otrokove pravice

Pravice invalidov

Varstvo pravic narodnih in drugih etničnih skupnosti

Nasilje v družini

Mučenje in druge krute, nečloveške ali poniževalne kazni ali ravnanje

Trgovina z ljudmi

Pravice tujcev in prosilcev za azil

Osebe, ki so bile po osamosvojitvi Slovenije prenesene iz evidence stalnega prebivalstva

Slovenije v evidenco tujcev

Svoboda izražanja

Svoboda vesti

Ekonomske, socialne in kulturne pravice

Revščina

Izobraževanje

Zdravstveno varstvo

Pravica do primernega bivališča (stanovanjska problematika mladih družin, starejših oseb in socialno ogroženih)

Pravica do dela

Delavci migranti

IV. Dosežki in dobre prakse

V. Nacionalne prioritete na področju človekovih pravic

VI. Zaključek

I. Opis metodologije priprave poročila

1. Republika Slovenija (v nadaljevanju Slovenija) je s pripravami na univerzalni periodični pregled začela v začetku 2009. Za koordinacijo priprav nacionalnega poročila je bil zadolžen Oddelek za človekove pravice Ministrstva za zunanje zadeve, v pripravo pa so bili vključeni Medresorska delovna komisija¹ za človekove pravice ter pristojna ministrstva in vladne službe. S pripravo poročila so bile marca seznanjene nevladne organizacije, ki so imele junija možnost dajanja pripomb na osnutek. Ta je bil v avgustu 2009 poslan v pripombe Varuhu človekovih pravic RS, v septembru pa ga je obravnavala Medresorska delovna komisija za človekove pravice.

II. Normativni in institucionalni okvir

Državna ureditev in sodstvo

2. Slovenija je parlamentarna demokratična republika s tremi vejami oblasti: zakonodajno, izvršilno in sodno. Zakonodajno oblast izvaja dvodomni parlament (državni zbor, državni svet), izvršilno oblast vlada, sodno pa sodstvo. Slovenijo navzven predstavlja predsednik republike, ki je vrhovni poveljnik obrambnih sil. Država je upravno razdeljena na 210 občin.

3. Sodstvo je samostojno ter ločeno od izvršilne in zakonodajne oblasti. Deluje na podlagi ustave in zakonov. Sodniška funkcija je trajna. Sodnike voli državni zbor na predlog strokovnega in neodvisnega sodnega sveta. Sodniki so pri opravljanju funkcije neodvisni. Najvišji sodni organ varstva ustavnosti, zakonitosti in človekovih pravic je ustavno sodišče.

Ustavna in zakonska ureditev človekovih pravic

4. Kar tretjina določb Ustave Republike Slovenije² (v nadaljevanju ustava) je namenjen človekovim pravicam in temeljnim svoboščinam, ki se lahko uresničujejo neposredno na podlagi ustave. Z namenom učinkovitega zagotavljanja in uresničevanja človekovih pravic so splošno načelo enakosti in posamezne ustavne določbe podrobneje urejene v posebnih zakonih, predvsem v Zakonu o varuhu človekovih pravic,³ Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja,⁴ Zakonu o enakih možnostih žensk in moških,⁵ Zakonu o preprečevanju nasilja v družini⁶ in Zakonu o varstvu osebnih podatkov.⁷ Človekove pravice zagotavljajo oziroma uresničujejo tudi posamezne zakonske določbe na različnih področjih pravnega urejanja, predvsem v kazenski in procesni zakonodaji, delovno-pravni in volilni zakonodaji, v t.i. zaščitnih zakonih, namenjenih varstvu človekovih pravic posameznikov s posebnimi potrebami oziroma pripadnikov ranljivih družbenih skupin, ter v številnih drugih zakonih. V interesu zagotavljanja dejanske enakosti ustava, splošni zakon o prepovedi diskriminacije in posebni zakon o enakosti spolov izrecno opredeljujejo tudi temelj za uveljavljanje posebnih ukrepov oziroma pozitivnega razlikovanja v primerih, ko odstopanje od načela enakega obravnavanja upravičuje zakonit cilj in so sredstva za njegovo doseglo ustrezna in potrebna.

Institucije, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami

5. Na področju človekovih pravic imajo v Sloveniji pristojnosti sodni organi, organi državne uprave in drugi nosilci javnih pooblastil. Poleg rednih in izrednih pravnih sredstev, ki so v primeru kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin na ravni države na voljo posamezniku, zagotavlja na regionalni ravni nadzor nad uresničevanjem Evropske konvencije o človekovih pravicah Evropsko sodišče za človekove pravice. Do njega imajo v primeru kršitev pravic iz konvencije dostop tudi državljani Slovenije. Institucije, ki se posebej ukvarjajo z varstvom in spodbujanjem uresničevanja človekovih pravic, so: varuh človekovih pravic, urad za enake možnosti, zagovornik načela enakosti, koordinatorji za enake možnosti

žensk in moških, urad za verske skupnosti, urad za narodnosti in mnoga delovna telesa, ki jih je ustanovila vlada ali delujejo v okviru ministrstev.

6. **Varuh človekovih pravic** deluje na podlagi 159. člena ustave in zakona iz leta 1993. Njegova najpomembnejša naloga je varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil. Varuh ima pooblastila, da si od državnih in drugih organov, ki jih lahko nadzira, pridobi vse podatke ne glede na stopnjo zaupnosti, da izvede preiskavo in v tem okviru lahko povabi priče na zaslišanje. Kadarkoli lahko opravi inšpekcijo kateregakoli državnega organa, objekta, kjer je omejena osebna svoboda, psihiatrične institucije ipd. Nima pa pooblastila za nadzor nad delom sodnikov in sodišč, razen v primerih neupravičenega zavlačevanja postopkov ali očitne zlorabe oblasti. Varuh ima v skladu z Zakonom o ustavnem sodišču⁸ možnost vložiti ustavno pritožbo s soglasjem prizadetega in možnost vložiti zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov, če meni, da predpis nedopustno posega v temeljne človekove pravice ali svoboščine.

7. **Urad Vlade RS za enake možnosti** si prizadeva za doseganje dejanske enakosti žensk in moških na vseh področjih življenja. **Zagovornik načela enakosti**, ki deluje v okviru urada za enake možnosti, je pristojen za obravnavanje pobud o domnevnih kršitvah prepovedi diskriminacije zaradi vseh osebnih okoliščin. **Koordinatorji za enake možnosti žensk in moških**, ki so jih imenovala vsa ministrstva, njihovo delovanje pa so vzpostavili tudi v nekaterih občinah, tesno sodelujejo z uradom za enake možnosti. **Urad Vlade RS za verske skupnosti** spremlja položaj verskih skupnosti in vodi register verskih skupnosti.⁹ **Urad Vlade RS za narodnosti** spremlja uresničevanje ustavnih in zakonskih določil, ki zadevajo posebne pravice pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti ter spremlja in skrbi za zaščito posebnih pravic v Sloveniji živeče romske skupnosti, kolikor to ne sodi v področje drugih državnih oz. organov lokalnih skupnosti.

Mednarodne obveznosti

8. Ustava v 8. členu določa neposredno uporabo ratificiranih mednarodnih pogodb ter skladnost zakonov in drugih predpisov s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Slovenija upošteva cilje in načela Ustanovne listine Združenih narodov, Splošno deklaracijo o človekovih pravicah in ostale mednarodne obveznosti, ki jih je sprejela z nasledstvom oz. s sklenitvijo najpomembnejših mednarodnih univerzalnih in regionalnih instrumentov s področja človekovih pravic. Slovenija je v okviru sprejetih mednarodnih pogodbenih obveznosti za varstvo človekovih pravic podvržena nadzoru ustreznih pogodbenih teles, katerim redno poroča o stanju človekovih pravic, z njimi vodi odkrit dialog ter dobroverno izpolnjuje njihova priporočila. Kot članico Sveta Evrope in Evropske unije jo zavezujejo tudi sprejete konvencije SE, zakonodaja EU ter praksa Evropskega sodišča za človekove pravice in Sodišča Evropskih skupnosti.

9. Slovenija je z ratifikacijo Tretjega dodatnega protokola k Ženevskim konvencijam, Konvencije ZN o pravicah invalidov in njenega protokola ter s podpisom Konvencije ZN o zaščiti vseh oseb pred prisilnim izginotjem izpolnila obveznosti, kot se je zavezala ob kandidaturi za članstvo v Svetu za človekove pravice. Izdala je odprto povabilo vsem nosilcem mandatov posebnih postopkov. Med prvimi državami je septembra 2009 podpisala Izbirni protokol k Mednarodnemu paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah. V letu 2009 je ratificirala Evropsko konvencijo o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, v programu vlade pa je tudi ratifikacija 12. protokola k EKČP.

10. Slovenija na mednarodni ravni zagovarja progresivno politiko človekovih pravic, s tem da se zavzema za razvoj novih standardov ter za uveljavljanje in izvajanje obstoječih mednarodnih standardov človekovih pravic.

III. Promocija in varstvo človekovih pravic

Politične in državljsanske pravice

Pravna država: problematika izvajanja odločb ustavnega sodišča, sodni zaostanki, sojenje v razumnem roku

11. Ustava je najvišji pravni akt v državi, odločbe ustavnega sodišča pa najvišji način razlage določb ustave, ki jih morajo spoštovati in izpolnjevati vsi državni organi ter vse fizične in pravne osebe. Konec leta 2008 je bilo neizvršenih 9 odločb ustavnega sodišča o oceni ustavnosti zakonov. Nekatere od njih so v postopku izvrševanja.

12. Ustava v 23. členu določa, da o pravicah in dolžnostih vsakogar ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Odločba Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) Lukenda proti Sloveniji¹⁰ in odločba Ustavnega sodišča RS U-I-65/05 (2005) zavezuje k vzpostavitvi stanja, v katerem bo zagotovljena pravica do sojenja brez nepotrebne odlašanja. V ta namen je Ministrstvo za pravosodje v letu 2005 pripravilo »Projekt Lukenda«, ki predvideva odpravo sodnih zaostankov na sodiščih in tožilstvih do 31.12.2010. Med njegove ukrepe spadajo zagotovitev prostorskih pogojev, dodatna zagotovitev in organiziranje človeških virov, postopno izboljšanje poslovanja sodišč, stimulatívno nagrajevanje sodnega osebja, dodatno usposabljanje sodnikov in tožilcev ter pospešena informatizacija sodišč (Projekt »e-pravosodje«). Pomemben napredek pomeni sprejem Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja,¹¹ za katerega je ESČP leta 2007 presodilo, da določa učinkovita pravna sredstva za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku v skladu s prvim odstavkom 6. člena v zvezi s 13. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP).¹²

13. Stanje sodnih zaostankov na sodiščih splošne pristojnosti prve in druge stopnje je na dan 31. 12. 2008 znašalo 274.071 zadev:

Sodišča	31.12. 2000	31.12. 2004	31.12. 2005	31.12. 2006	31.12. 2007	31.12. 2008	Odstotek zmanjšanja (2004-2008)
Višja	5.139	6.242	4.744	3.032	1.898	667	-89,3%
Okrožna	22.439	13.924	14.204	12.606	12.037	10.748	-22,8%
Okrajna	196.866	290.156	285.953	276.303	273.240	262.656	-9,5%
Skupaj	224.444	310.322	304.901	291.941	287.175	274.071	-11,7%

Tabela 1: Stanje sodnih zaostankov na sodiščih splošne pristojnosti prve in druge stopnje

Prepoved diskriminacije

14. Ustava v 14. členu zagotavlja, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Drugi odstavek 14. člena določa, da so pred zakonom vsi enaki. V okvir splošnega načela enakopravnosti spada tudi enako varstvo pravic, ki je urejeno v 22. členu (enako varstvo pravic v postopku pred sodiščem in drugimi državnimi organi).

15. Enakopravnost zagotavljajo tudi posamezni zakoni, kot npr. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, in posamezne določbe različnih zakonov (npr. določba Kazenskega zakonika,¹³ ki kot kaznivo dejanje inkriminira kršitev enakopravnosti; določba Zakona o delovnih razmerjih (ZDR),¹⁴ ki prepoveduje diskriminacijo; določbe procesnih zakonov, ki zagotavljajo enakopravnost strank v kazenskem, pravnem, upravnem in davčnem postopku).

16. Ustavno načelo enakosti konkretizirajo določbe v zakonih na področju zaposlitve in dela, izobraževanja, socialne zaščite, v volilni zakonodaji itd. Natančneje udejanjanje načela enakosti predpisuje Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, ki zagotavlja enako obravnavanje ne glede na različne osebne okoliščine. Zakon prepoveduje neposredno in posredno diskriminacijo, navodila, ki bi vodila v diskriminacijo, povračilne ukrepe in nadlegovanje. V njem je tudi pravna podlaga za uvedbo začasnih posebnih ukrepov, katerih cilj je zagotoviti dejansko enakost oseb, ki so zaradi ene ali več osebnih okoliščin v manj ugodnem položaju. Primere domnevnih kršitev prepovedi diskriminacije obravnava zagovornik načela enakosti. Nanj se pisno ali ustno lahko obrne vsak, ki meni, da je bil diskriminiran. Zagovornik daje pojasnila, ali bi s konkretnim dejanjem, storitvijo ali opustitvijo kršili načela enakosti zaradi osebnih okoliščin. Zainteresiranim nudi pomoč v zvezi z uveljavljanjem pravice do enakega obravnavanja tudi v drugih postopkih. V primerih, če se domnevni kršitelj ne odzove na zahtevo za pojasnila, če ne izvede njegovih priporočil ali če ga v roku ne obvesti o sprejetih ukrepih, zagovornik primer odstopi pristojni inšpekciji.

17. Domnevne žrtve se za varstvo pred diskriminacijo lahko obrnejo tudi na pristojne inšpekcijske službe in druge upravne organe ter na sodne organe, pred katerimi lahko uveljavljajo tudi pravico do odškodnine. V primeru suma kršitev je dokazno breme na strani kršitelja.

18. **Enakost spolov** je v Sloveniji pravica, cilj in horizontalno načelo, ki sega na vsa področja življenja žensk in moških v vseh življenjskih obdobjih. Zakon o enakih možnostih žensk in moških je določil temelje za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških z odstranjevanjem ovir za vzpostavitev enakosti spolov, s preprečevanjem in odpravljanjem neenakega obravnavanja spolov kot oblike diskriminacije ter z ustvarjanjem pogojev za vzpostavljanje enake zastopanosti žensk in moških na vseh področjih družbenega življenja. Zakon določa ukrepe in strategije za krepitev vloge in položaja žensk ter enakosti spolov, h katerim Slovenijo zavezujejo mednarodne pogodbe in politične zaveze. Leta 2005 je bil sprejet Nacionalni program za enake možnosti žensk in moških za obdobje 2005 – 2013, ki ga ministrstva in vladne službe uresničujejo z dveletnimi periodičnimi načrti, vlada pa na podlagi sistema poročanja redno preučuje ustreznost in učinkovitost izvedenih dejavnosti ter naloge po potrebi spreminja, prilagaja in nadgrajuje. O izvajanju nacionalnega programa vlada vsaki dve leti poroča Državnemu zboru.

19. Osrednji vladni mehanizem za enakost spolov je **Urad Vlade RS za enake možnosti**. Njegove pristojnosti in naloge so skladne z uveljavljenimi mednarodnimi standardi o nacionalnih mehanizmih za krepitev vloge in položaja žensk ter enakost spolov. Urad ima pomembno vlogo pri spodbujanju učinkovite rabe posebne politike in ukrepov za enakost spolov ter integracije enakosti spolov v vse javne politike. Pri svojem delu sodeluje s Komisijo Državnega zbora za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti.

20. Pomemben napredek vladne politike za krepitev vloge in položaja žensk ter enakosti spolov je bil dosežen na področjih izobraževanja, zaposlenosti, enakega plačila za enako in enakovredno delo, nasilja nad ženskami ter trgovine z ženskami in dekleti. Napredek so

omogočili nova zakonodaja, nacionalni program in akcijski načrti za enake možnosti žensk in moških ter izvajanje posebnih akcijskih načrtov in programov: akcijski načrti za boj proti trgovini z ljudmi, nacionalni program preprečevanja nasilja v družini 2009-2014, redno informiranje žensk in relevantnih deležnikov, sistematično osveščanje javnosti in ciljnih skupin, izobraževanje in usposabljanje ter sodelovanje z nevladnimi organizacijami, sindikati, raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami, spodbujanje medijev k prevzemanju pozitivne vloge pri zagotavljanju enakosti spolov in vključevanje moških v prizadevanja za enakost spolov.

Istospolna partnerstva

21. Ustavno sodišče je z odločbo U-I-425/06-10 v juliju 2009 ugotovilo, da je 22. člen Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti,¹⁵ ki ureja dedovanje, v neskladju z s 1. odstavkom 14. člena ustave. Sodišče ugotavlja, da je položaj partnerjev registriranih istospolnih skupnosti z vidika pravice do dedovanja po umrlem partnerju v bistvenih dejanskih in pravnih prvinah primerljiv s položajem zakoncev. Razlike v ureditvi dedovanja med zakonci ter med partnerji registriranih istospolnih skupnosti zato ne temeljijo na neki stvarni, neosebni razlikovalni okoliščini, temveč na spolni usmerjenosti. Do odprave neskladja z ustavo tako za istospolne partnerske skupnosti veljajo enaka pravila, kot veljajo za dedovanje med zakoncema po Zakonu o dedovanju.¹⁶ Državni zbor mora ugotovljeno neskladje odpraviti v šestih mesecih po objavi odločbe.¹⁷

22. V prizadevanjih za odpravo stigmatizacije in diskriminacije HIV pozitivnih oseb Ministrstvo za zdravje sofinancira nevladne organizacije, ki se borijo proti stigmati ter se ukvarjajo s svetovanjem in izobraževanjem na tem področju.

Otrokove pravice

23. Leta 2006 je v skladu s priporočilom Odbora za otrokove pravice nastal prvi Program za otroke in mladino za obdobje 2006-2016. V dokument so vključena vsa pomembna področja življenja otrok, še posebej tista, kjer se zaznavajo nerešeni ali novi problemi, s katerimi se otroci in mladi soočajo v sodobni družbi. Program vključuje kvalitativne in kvantitativne cilje, ki se dopolnjujejo, kot tudi razvojne usmeritve in aktivnosti, ki so bistvenega pomena za uresničevanje zastavljenih ciljev. V posameznih poglavjih se dotika normativne, upravno-sistemske in programske ravni ter konkretnega uresničevanja otrokovih pravic v praksi. Prednostna naloga je osredotočanje na usmeritve in aktivnosti, ki pomenijo spremembe, dopolnitve ali nove rešitve v že rednih aktivnostih državnih in drugih služb na področju skrbi za otroke. Program za otroke in mladino se bo uresničeval v skladu s planiranimi sredstvi za finančno realizacijo za vsako programsko aktivnost oziroma predvideno nalogo. Vlada bo posebno skrb posvetila izboljšanju položaja otrok. V ta namen bo sprejela posebni akcijski načrt k Programu za otroke in mladino 2006-2016.

24. Od leta 2006 teče pilotski projekt "Zagovornik – glas otroka". Cilj pilotskega projekta je izdelati model programa zagovornika otrokovih pravic, ki bi ga bilo mogoče po vsebinski in organizacijski zasnovi vključiti v formalnopравни sistem in s tem zagotoviti njegovo implementacijo na nacionalni ravni. Model naj bi v skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah omogočal otrokom ustrezno aktivno sodelovanje v procesih odločanja.

25. V javni obravnavi je novi Družinski zakonik, s katerim se celovito ureja družinsko pravo in v korist otroka krepi vpliv države na odnose znotraj družine. Med novostmi zakona so najpomembnejše prepoved telesnega kaznovanja otrok, uvedba sistema zagovorništva otrok,

širša definicija ustavno varovane družine (z namenom večje zaščite otrok) in izenačitev istospolne skupnosti s heterospolnimi zvezami.

Pravice invalidov

26. Za zagotavljanje enakopravnega uživanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin invalidov je bila sprejeta vrsta predpisov na področjih izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva, odpravljanja komunikacijskih ovir in ovir v okolju, samoorganiziranja invalidov ter zagotavljanja denarnih pomoči za posebne potrebe invalidov. Najpomembnejši programi, predpisi in ukrepi v zadnjih letih, so:

- Vladni akcijski program za invalide 2007-2013: temelji na načelih zagotavljanja enakih možnosti, prepovedi diskriminacije na podlagi invalidnosti ter zagotavljanja dostopnosti kot predpogoja za uresničevanje pravic in socialno vključenost invalidov. Program vključuje dvanajst temeljnih ciljev s konkretnimi izvedbenimi ukrepi. Pristojna ministrstva morajo vsako leto poročati vladi o njegovem uresničevanju. Eden ključnih ciljev programa je nediskriminatorno zagotavljanje dostopa do dela in zaposlitve invalidom v odprtem, vključujočem in dostopnem delovnem okolju.

- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov:¹⁸ ureja pravico do rehabilitacije, podporno zaposlovanje, spodbude za zaposlovanje na odprtem trgu dela, zaposlovanje v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, kvotni sistem, itd. Zakon je pomembno izboljšal položaj invalidov na trgu dela.

- Za delovanje invalidskih in humanitarnih organizacij so se ohranjala namenska sredstva od prirejanja iger na srečo.

- Posamezne pravice invalidov so se urejale v številnih predpisih s področij zdravstvenega varstva, invalidskega zavarovanja, starševskega varstva, vzgoje in izobraževanja ter davkov.

- Aprila 2008 je Slovenija ratificirala Konvencijo ZN o pravicah invalidov s protokolom.

- V času predsedovanja Slovenije Svetu EU je Slovenija pripravila predlog Resolucije o položaju invalidov v Evropski uniji in organizirala predsedniško konferenco z neformalnim ministrskim srečanjem o uresničevanju Konvencije o pravicah invalidov v državah članicah.

Pri razvoju invalidskega varstva v Sloveniji imajo pomembno vlogo invalidske organizacije.

Varstvo pravic narodnih in drugih etničnih skupnosti

27. Na ozemlju Slovenije tradicionalno, zgodovinsko (avtohtono), živijo italijanska in madžarska narodna skupnost ter romska skupnost. Položaj in posebne pravice **italijanske in madžarske narodne skupnosti** so opredeljene v 64. in 11. členu ustave ter zagotovljene ne glede na število pripadnikov. Organiziranost in temeljne pravice obeh narodnih skupnosti so konkretizirane v Zakonu o samoupravnih narodnih skupnostih,¹⁹ njun položaj pa opredeljuje še približno 90 zakonov in drugih predpisov, odloki in statuti občin na narodnostno mešanih območjih ter bilateralne in multilateralne mednarodne pogodbe. Vsi predpisi, ki zadevajo uresničevanje pravic in položaja italijanske in madžarske narodne skupnosti, se sprejemajo v soglasju z njunimi predstavniki. Narodni skupnosti sta neposredno zastopani v predstavniških organih lokalne samouprave, v Državnem zboru Republike Slovenije pa vsaka s po enim poslancem.

28. Položaj in pravice pripadnikov **romske skupnosti** urejajo 65. člen ustave, Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji²⁰ in posamezna določila 14 drugih zakonov. Posebni zakon celostno ureja položaj romske skupnosti. Določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju pravic romske skupnosti, ureja njeno organiziranost na državni in lokalni ravni ter financiranje. Za operacionalizacijo zakona se pripravlja nacionalni program ukrepov, ki ga bodo s področnimi programi in ukrepi izvajali pristojni državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, uresničevanje programa

pa spremljala Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti. Ministrstva in vladne službe so v okviru svojih pristojnosti dolžni romski skupnosti nameniti posebno skrb in jo vključiti v nacionalne programe na svojem delovnem področju. Še vedno se izvaja Program ukrepov za pomoč Romom iz leta 1995, ki zajema ukrepe za izboljšanje položaja romske skupnosti (bivalne razmere, vzgoja in izobraževanje, zaposlovanje, skrb za varstvo družine, socialno in zdravstveno varstvo, kulturni razvoj, informiranje ter organiziranje). Akti, ki zadevajo romsko skupnost, se v Sloveniji sprejemajo v posvetovanju z njo. Romska skupnost je na podlagi zakona preko izvoljenega predstavnika zastopana v občinskih oziroma mestnih svetih 19 lokalnih skupnosti.

29. Ustava ne vsebuje določil, ki bi neposredno urejala posebno varstvo pripadnikov **drugih etničnih skupin**. Ti lahko individualne pravice, ki jim omogočajo ohranjanje narodnostnih, jezikovnih in kulturnih značilnosti, uresničujejo po 14. (enakost pred zakonom), 61. (izražanje narodne pripadnosti) in 62. členu ustave (pravica do uporabe svojega jezika in pisave).

Izobraževanje pripadnikov narodnih in drugih etničnih skupnosti

30. V Sloveniji sta se razvila različna modela izobraževanja pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti, ki pa imata enake cilje - dvojezičnost in sožitje obeh narodov in kultur. Za uresničevanje pravic pripadnikov **italijanske narodne skupnosti** na področjih predšolske vzgoje ter osnovnega, splošnega srednjega in poklicnega izobraževanja na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, poteka vzgojno-izobraževalno delo v italijanskem jeziku. Slovenski jezik v teh šolah je obvezen predmet. V vzgojno-izobraževalnih zavodih (VIZ) na narodnostno mešanih območjih, v katerih poteka izobraževanje v slovenskem jeziku, je obvezno učenje jezika narodne skupnosti. Na narodnostno mešanih območjih, kjer živijo pripadniki **madžarske narodne skupnosti**, pa poteka vzgojno-izobraževalno delo dvojezično, v slovenskem in madžarskem jeziku. Vrtce in šole skupaj obiskujejo otroci slovenskega naroda in madžarske narodnosti. Tak način dela omogoča, da učenci poleg maternega jezika spoznajo jezik in kulturo drugega naroda. Vzgojno-izobraževalno delo poteka v obeh jezikih, pri učenju jezika pa se učenci razdelijo v skupine, kar omogoča večjo zahtevnost pouka maternega jezika.

31. **Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (2004)** vsebuje vrsto ukrepov: vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo v vrtcih vsaj dve leti pred začetkom osnovne šole; vključevanje romskega pomočnika v delo VIZ kot most med vrtcem ali šolo ter romsko skupnostjo; fakultativno uvajanje romskega jezika; učenje slovenskega jezika; uvajanje vsebin romske kulture, zgodovine in identitete v pouk; prepoved homogenih oddelkov (segregacije) romskih otrok; uvajanje individualizacije, notranje in fleksibilne diferenciacije ter različnih oblik učne pomoči; vzpostavljanje zaupanja v šolo in odpravljanje predsodkov; nadaljnje izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev. Pri pripravi dokumenta je sodelovala Zveza Romov Slovenije, njen predsednik pa je predsednik delovne skupine za pripravo letnih akcijskih načrtov za uresničevanje strategije. Cilj strategije je usposobitev Romov, da sami prispevajo k vključevanju romske populacije v najrazličnejše oblike vzgoje in izobraževanja. Na področju šolstva so bile izvedene še naslednje aktivnosti: vzpostavljena je bila mreža šol, v katere so vključeni učenci Romi in v okviru katere učitelji izmenjujejo izkušnje, primere dobrih praks ter se dodatno strokovno usposabljujejo; šole so izvajale projekte in druge aktivnosti medkulturnega dialoga; izpeljana je bila standardizacija romskega jezika za poučevanje romskega jezika; izdelane so bile podlage za oblikovanje poklica romski pomočnik; izvaja se projekt razvoja didaktike (in učnih sredstev) poučevanja slovenščine kot tujega jezika; izdelan in sprejet je bil učni načrt za predmet romska kultura; izvajajo se programi za poklicno usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno delo z

romskimi otroki; usposablja se romski pomočniki; Ministrstvo za šolstvo in šport sofinancira izobraževanje odraslih Romov; s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada se izvaja projekt uvajanja in izobraževanja romskih pomočnikov; mladi romski izobraženci si preko Romskega akademskega kluba prizadevajo za ozaveščanje pripadnikov romske skupnosti o pomenu znanja in izobraževanja.

Kulturne pravice narodnih in drugih etničnih skupnosti

32. Ministrstvo za kulturo v sodelovanju s pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti in drugih etničnih skupnosti ugotavlja njihove potrebe po varovanju kulturnih posebnosti ter razvija ukrepe za njihovo kakovostno integracijo. Ministrstvo se prizadeva za ohranjanje kulturnih pravic teh skupnosti s finančnimi (financiranje projektov), organizacijskimi (strokovna pomoč, svetovanje, delavnice, mediacije za reševanje medetničnih napetosti) in normativnimi ukrepi (posebne določbe v splošnem kulturnem zakonu; aktivno sodelovanje teh skupnosti pri oblikovanju predpisov).

Nasilje v družini

33. Marca 2008 je začel veljati Zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki razlikuje fizično, spolno, psihično in ekonomsko nasilje ter zanemarjanje dolžne skrbi za družinskega člana. Posebno varstvo pred nasiljem uživajo otroci, starejše osebe in invalidi. V primeru, da je žrtev nasilja v družini otrok, mora vsakdo o tem takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo. Novost zakona je, da si lahko žrtev izbere spremljevalca, ki jo spremlja v vseh postopkih, povezanih z nasiljem v družini in ji pomaga pri iskanju rešitev. Žrtev nasilja ima tudi pravico do zagovornika, ki štiti njene koristi v postopkih. Center za socialno delo v multidisciplinarni ekipi v sodelovanju z drugimi organi in organizacijami izdelava z žrtvijo načrt pomoči. Zakon določa brezplačno pravno pomoč žrtvi nasilja v sodnih postopkih. Sodišče lahko zaradi nasilnih dejanj povzročitelju izreče naslednje prepovedi: vstop v stanovanje, v katerem žrtev nasilja živi; zadrževanje v bližini njenega stanovanja; zadrževanje in približevanje krajem, kjer se žrtev redno nahaja; navezovanje stikov z njo; vzpostavljanje srečanj z žrtvijo. Sodišče lahko na predlog žrtve naloži povzročitelju, da mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti v izključno uporabo žrtvi. Ob razvezi zakonske zveze lahko zakonec - žrtev nasilja zahteva, da mu drugi zakonec - povzročitelj nasilja nad njim ali njegovimi otroki prepusti v izključno rabo stanovanje, v katerem sta živela. Zaradi varstva otrok sodišče dodeli stanovanje zakoncu, pri katerem živijo otroci. Vse prepovedi in ukrepi trajajo do šest mesecev z možnostjo podaljšanja za nadaljnjih šest mesecev. Na podlagi zakona morajo pristojni organi (policija, šolstvo, zdravstvo in sociala) sprejeti svoje področne pravilnike za ravnanje v primeru nasilja v družini.²¹

34. Novi Kazenski zakonik (KZ-1) v posebnem členu sankcionira nasilje v družini, ki je lahko storjeno z različnimi dejanji oz. ravnanji proti osebi, s katero storilec živi ali je živel v družinski oz. življenjski skupnosti. Po prejšnjem kazenskem zakoniku so bile pojavne oblike in posledice nasilja v družinskem okolju opredeljene v različnih členih..

35. Državni zbor je sprejel Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini za obdobje 2009-2014. Resolucija je strateški dokument, ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini. Konkretna naloga in dejavnosti bodo opredeljene v dvoletnih akcijskih načrtih.

Mučenje in druge krute, nečloveške ali poniževalne kazni ali ravnanje

36. Slovenija je Konvencijo ZN proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ratificirala leta 1993. Ob ratifikaciji je podala izjavo na podlagi 21. in 22. člena konvencije.

37. Ustava razglša nedotakljivost človekovega življenja in da v Sloveniji ni smrtne kazni (17. člen); da nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju (18. člen); da je zagotovljeno spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva v kazenskem in vseh drugih pravnih postopkih, tudi med odvzemom prostosti in izvrševanjem kazni (21/I. člen) in da je prepovedano vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakorkoli omejena, ter vsakršno izsiljevanje priznanj in izjav (21/II. člen).

38. Leta 2008 sprejeti novi Kazenski zakonik (KZ)²² je poleg obstoječih inkriminacij mučenja v okviru hudodelstev zoper človečnost (6. alineja 101. člena) in vojnih hudodelstev (2. alineja I. odstavka 102. člena) na podlagi priporočil Odbora ZN proti mučenju določil še samostojno kaznivo dejanje mučenja (265. člen). Pri tem se je zakonodajalec zgledoval po definiciji mučenja v 1. členu konvencije proti mučenju.

39. Z Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju²³ je bil za državni preventivni mehanizem določen Varuh človekovih pravic RS, ki naloge in pooblastila državnega preventivnega mehanizma opravlja skupaj z izbranimi nevladnimi organizacijami, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Sloveniji.

40. Za zagotovitev neodvisne preiskave kaznivih dejanj, ki so jih osumljeni policisti, je bil ustanovljen specializiran oddelek v skupini državnih tožilcev za pregon organiziranega kriminala pri Vrhovnem državnem tožilstvu. Ta je od 01.11.2007 izključno pristojen za pregon kaznivih dejanj uradnih oseb, zaposlenih v policiji.

Trgovina z ljudmi

41. Ukrepe na področju trgovine z ljudmi v Sloveniji opredeljujejo Akcijski načrti za boj proti trgovini z ljudmi, ki jih od leta 2004 vsaki dve leti pripravlja vladna Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, sestavljena iz predstavnikov pristojnih ministrstev, vladnih uradov, Državnega zbora in nevladnih organizacij. Njihov namen je opredelitev temeljnih aktivnosti za zatiranje trgovine z ljudmi v Sloveniji na področju zakonodaje s področja preiskovanja in pregona kaznivih dejanj v povezavi s trgovino z ljudmi, preventive v obliki informiranja, ozaveščanja in raziskovanja pojava, pomoči in oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, usposabljanja, izobraževanja in mednarodnega sodelovanja. Na podlagi akcijskih načrtov so bile leta 2004 sprejete spremembe KZ na področju prostitucije in trgovine z ljudmi, predvsem novo kaznivo dejanje trgovine z ljudmi (387. a člen), člena 185 (zvodništvo) in 186 (posredovanje pri prostituciji) pa je nadomestil nov 175. člen (zloraba prostitucije). V letu 2005 je bil sprejet Zakon o zaščiti prič,²⁴ katerega uporaba se nanaša tudi na zaščito prič, žrtev trgovine z ljudmi. Sprejet je bil tudi Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku, ki opredeljuje, da ima mladoletni oškodovanec kaznivega dejanja trgovine z ljudmi (387. a člen KZ) pooblaščenca, ki skrbi za njegove pravice. Spremenjen je bil Zakon o tujcih, ki na podlagi Direktiv EU v posebnem členu opredeljuje postopke s tujci, žrtvami trgovine z ljudmi. Z ratifikacijo Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi²⁵ je Slovenija prevzela tudi obveznosti, ki izhajajo iz tega regionalnega instrumenta. Preventivne aktivnosti potekajo v okviru ozaveščanja širše javnosti preko spletne strani vlade, z izdelavo preventivnih spotov, ponatisom in distribucijo

preventivnega gradiva, ozaveščanja ciljne populacije v okviru projektov nevladnih organizacij, ki jih sofinancirajo posamezna ministrstva, ozaveščanja in izobraževanja strokovne javnosti, predvsem policije, v sodelovanju z nevladnimi organizacijami, ter internega strokovnega usposabljanja in izobraževanja nevladnih organizacij. Število pravnomočnih sodb s področja trgovine z ljudmi je majhno, zato je posebna pozornost namenjena tudi informiranju in usposabljanju sodstva.

42. Od leta 2008 na podlagi javnih razpisov poteka projekt oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, ki ga financirata Ministrstvo za notranje zadeve (varna namestitev, izvaja Društvo Ključ) in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (krizna namestitev, izvaja Slovenska karitas).

43. Ministrstvo za zunanje zadeve je v letu 2008 peto leto zapored financiralo projekt "Uvajanje mehanizma za prepoznavanje, pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi in/ali spolnega nasilja v azilnih postopkih v Sloveniji" (PATS). Projekt ima regionalno dimenzijo, saj ga izvajajo tudi v Republiki Hrvaški ter v Bosni in Hercegovini.

Pravice tujcev in prosilcev za azil

44. Ustava v 61. členu vsakomur zagotavlja pravico izražanja narodne pripadnosti, kulture ter uporabe svojega jezika in pisave. Vstop in prebivanje tujcev v Sloveniji ureja Zakon o tujcih,²⁶ ki v skladu z evropsko zakonodajo zagotavlja pošteno obravnavanje tujcev, ki v državi prebivajo zakonito. Pravice tujcev so primerljive s pravicami, ki jih imajo državljani Slovenije. Slovenija je pričela z aktivnimi ukrepi integracijske politike s sprejetjem Uredbe o integraciji tujcev (2008), jeseni 2009 pa bo pričela z izvajanjem osnovnih integracijskih ukrepov, katerih cilj je izoblikovanje celovite in učinkovite integracijske politike na temeljih medkulturnega dialoga.

45. V zvezi z azilno politiko ustava v 48. členu določa, da je v mejah zakona priznana pravica pribežališča tujim državljanom in osebam brez državljanstva, ki so pregnane zaradi zavzemanja za človekove pravice in temeljne svoboščine. Leta 2007 je Zakon o mednarodni zaščiti²⁷ kot krovni zakon nadomestil prejšnji Zakon o azilu. Zakon sistemsko ureja celotno področje mednarodne zaščite v Sloveniji. Z njim so bile v slovensko zakonodajo v celoti prenesene direktive Sveta EU, ki skupaj z dvema uredbama Sveta EU tvorijo pravne temelje skupnega evropskega azilnega sistema. Zakon omogoča uvedbo učinkovitih in hitrih azilnih postopkov, ki nudijo potrebno zaščito državljanom tretjih držav in omogočajo njihovo integracijo v slovensko družbo, v primeru negativne odločitve, pa takojšnjo vrnitev tujca v matično državo. Posebna skrb je posvečena ranljivim skupinam (prosilcem, beguncem, osebam s priznano subsidiarno zaščito), saj omogoča pozitivno razlikovanje pri materialnih pogojih sprejema, zdravstvenega varstva, psihološkega svetovanja in nege. Pri osebah s priznano mednarodno zaščito se upošteva načelo združevanja družine v skladu z 8. členom EKČP. Mednarodna zaščita se prizna vsakemu prosilcu, ki izpolnjuje pogoje iz Zakona o mednarodni zaščiti. Če prosilec zapusti Slovenijo, se postopek ustavi. V letu 2008 je bilo tako ustavljenih 50 % postopkov.

46. Uradne osebe, ki vodijo postopke mednarodne zaščite, se redno izobražujejo in seznanjajo z mednarodno sodno prakso na tem področju. V implementacijo Zakona o mednarodni zaščiti se aktivno vključujejo tudi nevladne organizacije (NVO). NVO imajo pomembno vlogo pri nujenju psihosocialne oskrbe, učne pomoči, izvajanju aktivnosti za kreativno preživljanje prostega časa in pomoči pri integraciji v okolje. Pomembno vlogo imajo tudi pri preprečevanju in ustreznem ukrepanju v primeru spolnega nasilja in v boju proti trgovini z ljudmi. V zvezi s tem je bil junija 2008 med vlado in NVO podpisan sporazum, ki omogoča

hitrejše odkrivanje, preprečevanje in ukrepanje v primeru spolnega nasilja pri prosilcih za azil in beguncih.

Osebe, ki so bile po osamosvojitvi Slovenije prenesene iz evidence stalnega prebivalstva Slovenije v evidenco tujcev

47. Zakon o tujcih²⁸ je kot eden od osamosvojitvenih zakonov Slovenije določal, kdo je tujec in za državljane drugih republik nekdanje SFRJ, ki niso zaprosili za slovensko državljanstvo določil, da so zanje začele veljati njegove določbe 26.02.1992. S tem dnem so postali tujci in so za nadaljnje prebivanje v Sloveniji potrebovali dovoljenje za prebivanje. Državljanom drugih republik nekdanje SFRJ s stalnim prebivališčem v Sloveniji brez slovenskega državljanstva je s 26.02.1992 v registru stalnega prebivalstva prenehala prijava stalnega prebivališča. Za ureditev njihovega položaja je bil 1999 sprejet Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Sloveniji²⁹ (v nadaljevanju ZUSDDD), ki je omogočil pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje pod ugodnejšimi pogoji, kot jih je določal Zakon o tujcih. Edini pogoj za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje je bil dejansko življenje v Sloveniji od 23.12.1990 oziroma od 25.6.1991 dalje.

48. Ustavno sodišče je 03.04.2003 z odločbo št. U-I-246/02-28 odločilo, da se razveljavita določbi ZUSDDD, ki določata rok treh mesecev za vložitev prošnje za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje ter da je ZUSDDD v neskladju z ustavo, ker državljanom drugih republik nekdanje SFRJ, ki so bili dne 26.02.1992 izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, od navedenega dne ne priznava stalnega prebivanja, ker ne ureja pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, ki jim je bil izrečen ukrep prisilne odstranitve in ker ne določa meril za ugotavljanje pravnega pojma »dejansko življenje«. Sodišče je v 8. točki izreka odločilo, da se z dovoljenjem za stalno prebivanje, izdanim na podlagi ZUSDDD ali na podlagi Zakona o tujcih iz leta 1991, popravljenega leta 1999, ugotavlja stalno prebivanje državljanov drugih republik nekdanje SFRJ v Sloveniji od 26.02.1992 dalje, če so bili tega dne izbrisani iz registra stalnega prebivalstva. Ministrstvu za notranje zadeve je naložilo, da jim mora po uradni dolžnosti izdati dopolnilne odločbe o ugotovitvi njihovega stalnega prebivanja v Sloveniji od 26.02.1992 dalje. V sklepu št. U-II-3/03-15 je ustavno sodišče 22.12.2003 v 23. točki obrazložitve pojasnilo način izvršitve 8. točke izreka odločbe št. U-I-246/02-28 in sicer, da ima Ministrstvo za notranje zadeve za izdajanje dopolnilnih odločb pravno podlago v odločbi ustavnega sodišča. V 24. točki obrazložitve pa je pojasnilo, da se je Ministrstvo za notranje zadeve dolžno ravnati po delu odločbe, ki ureja način izvršitve, dokler zakonodajalec ne predpiše drugače ali tega ne uredi na drugačen, ustavno skladen način. Glede na navedeno je Ministrstvo za notranje zadeve 23.02.2009 pričelo z izdajanjem dopolnilnih odločb. Do izdaje dopolnilne odločbe so upravičene osebe, katerim je v Sloveniji prenehala prijava stalnega prebivališča in ki so v Sloveniji že pridobile dovoljenje za stalno prebivanje. Ministrstvo za notranje zadeve pripravlja še zakon, ki bo odpravil ostala ugotovljena neskladja ZUSDDD z ustavo.

Svoboda izražanja

49. Dejavnost medijev v Sloveniji temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, svobodnem pretoku informacij, odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi ter na osebni odgovornosti novinarjev, drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice dela. Z razširjanjem programskih vsebin je prepovedano spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. Zakon o medijih³⁰ se v

določenih členih nanaša tudi na varstvo človekovih pravic. Določa, da se z oglaševanjem ne sme prizadeti spoštovanja človekovega dostojanstva, vzpodbujati rasne, spolne ali narodnostne diskriminacije in verske ali politične nestrpnosti, vzpodbujati dejanj, ki škodujejo zdravju in varnosti ljudi ali zaščititi okolja ali kulturne dediščine, žaliti verskih ali političnih prepričanj ali škoditi interesom uporabnikov. Posebna pravica po zakonu je pravica do popravka in odgovora, na podlagi katere lahko vsak od odgovornega urednika zahteva brezplačno objavo popravka objavljenega obvestila, s katerim sta bila prizadeta njegova pravica ali interes. Pri oglaševanju se posebne določbe nanašajo na otroke. Oglasi, katerih ciljno občinstvo so otroci ali v katerih nastopajo otroci, ne smejo vsebovati prizorov nasilja, pornografije in drugih vsebin, ki bi lahko škodovale njihovemu zdravju ter duševnemu in telesnemu razvoju ali drugače negativno vplivale nanje. Oglaševanje ne sme moralno ali psihično prizadeti otrok, jih vzpodbujati k nakupu proizvodov ali storitev z izkoriščanjem njihove neizkušenosti in lahkovernosti, jih vzpodbujati, da bi prepričevali starše ali koga drugega v nakup proizvodov ali storitev ter jih neupravičeno prikazovati v nevarnih situacijah.

Svoboda vesti

50. Svobodo vesti zagotavlja 41. člen ustave, ki se nanaša na versko oziroma religiozno prepričanje, pa tudi na moralne, filozofske in druge življenjske nazore. Posameznik ima lahko neko versko ali drugo prepričanje in svobodno izraža svojo versko opredelitev ali pa verskega prepričanja nima, se versko ne opredeljuje in se v zvezi s tem tudi ni dolžan opredeliti. Vsako prisiljevanje k takšni opredelitvi bi pomenilo poseganje v posameznikovo integriteto in zanikanje njegove svobodne opredelitve. Iz te svoboščine izhaja, da posameznik lahko pripada katerikoli verski skupnosti, da ne pripada nobeni, kot tudi, da se ga ne sme omejevati pri vključevanju ali izstopu iz verske skupnosti. Zakon o verski svobodi⁵¹ ureja in zagotavlja uresničevanje verske svobode ter določa register cerkva in drugih verskih skupnosti, kriterije, pogoje in postopek za registracijo cerkva in drugih verskih skupnosti in pravice registriranih cerkva in drugih verskih skupnosti ter njihovih pripadnikov. Vlada je za obravnavo odprtih vprašanj, povezanih z odnosom med državo in verskimi skupnostmi, ustanovila Komisijo Vlade RS za reševanje odprtih vprašanj verskih skupnosti. Urad Vlade RS za verske skupnosti pripravlja posvete predstavnikov cerkva in drugih verskih skupnosti o temah, ki zanimajo verske skupnosti ter jih na ta način seznanja z zakonodajo, njihovimi pravicami in načinom njihovega uveljavljanja. V zadnjih letih je urad pripravil več enodnevnih in dvodnevnih srečanj predstavnikov cerkva in drugih verskih skupnosti, ki so pomemben del sodelovanja med državo in cerkvami ter drugimi verskimi skupnostmi ter med različnimi cerkvami in drugimi verskimi skupnostmi med seboj.

Ekonomske, socialne in kulturne pravice

Revščina

51. Slovenija zmanjšuje revščino z različnimi zakonskimi in programskimi ukrepi. Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih³² so družine s tremi ali več otroci upravičene do enkratnega letnega dodatka za veliko družino. Pri enostarševskih družinah se otroški dodatek poveča za 10 %, po Zakonu o socialnem varstvu³³ pa se denarna socialna pomoč poveča za 30 %. Drugi ukrepi za preprečevanje revščine so na stanovanjskem področju subvencija najemnin, na področju vzgoje in izobraževanja subvencija vrtca, prehrane, prevoza, učbeniški skladi in štipendije, na področju zaposlovanja programi aktivne politike zaposlovanja in poskusni programi pobude EQUAL za zaposlovanje ranljivih skupin (invalidi, migranti, Romi), na področju pravosodja inštitut brezplačne pravne pomoči, na področju davkov olajšave pri dohodnini in določenih davkih in na področju zdravstva oprostitev plačila obveznega zdravstvenega zavarovanja materialno šibkih. Nacionalna strategija socialne zaščite in socialnega vključevanja za obdobje 2008-2010 skuša prispevati k

večji socialni vključenosti posameznikov in koheziji družbe, izboljšati dostop in kvaliteto socialnih storitev splošnega pomena ter izboljšati učinkovitost in ustreznost socialnih transferjev skozi modernizacijo sistemov in institucij socialne zaščite. Zaradi omilitve neugodnih inflacijskih gibanj je vlada v letu 2008 s spremembo Zakona o usklajevanju transferov posameznikom in gospodinjstvom³⁴ uredila usklajevanje transferov dvakrat letno. Na področju zaposlovanja je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) v letu 2009 prenovilo Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki bo v pomoč brezposelnim, ki bodo v krizi iskali nove priložnosti, uvedlo sofinanciranje usposabljanja in izobraževanje zaposlenih in brezposelnih ter mladih, ki šele vstopajo na trg dela, pristopilo k prezaposlovanju delavcev na perspektivna delovna mesta ter k samozaposlovanju ter zagotovilo podporo razvojnim projektom, kot je npr. socialno podjetništvo. MDDSZ načrtuje celostno prenovo obstoječe zakonodaje na področju zaposlovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti s ciljem zagotoviti širšo pokritost z denarnimi nadomestili, predvsem za mlade. Namen novega zakona je spremeniti ureditev denarnih nadomestil tako, da se pravica pod bolj ugodnimi pogoji omogoči tudi zaposlenim za določen čas, ki so večinoma mladi.

Izobraževanje

52. Z ustavo so zagotovljene temeljne pravice na področju vzgoje in izobraževanja. Po ustavi imajo otroci z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju ter druge huje prizadete osebe pravico do izobraževanja in usposabljanja za dejavno življenje v družbi. Po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja³⁵ morata vzgoja in izobraževanje zagotavljati optimalen razvoj posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, rasno, etnično in narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo oziroma invalidnost; vzgajati za medsebojno strpnost; razvijati zavest o enakopravnosti in enakih možnostih obeh spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin in zagotavljati enake možnosti za vzgojo in izobraževanje. Zakon o osnovni šoli³⁶ govori tudi o pravicah narodnih skupnosti, pravicah romske skupnosti, tujih državljanov in otrocih s posebnimi potrebami. Leta 2007 sprejete Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj na področju predšolske vzgoje in douniverzitetnega izobraževanja med drugim vzpodbujajo medkulturni dialog ter kakovostne medosebne odnose in razvoj socialnih kompetenc (nenasilje, strpnost, sodelovanje, spoštovanje). Ministrstvo za šolstvo in šport objavlja javne razpise za razvojno-raziskovalne naloge, ki se nanašajo na preprečevanje nasilja in medkulturni dialog, za projekte, ki jih izvajajo vzgojno-izobraževalni zavodi (prepoznavanje in preprečevanje nasilja, vzgoja za enakost spolov) in za usposabljanje strokovnih delavcev (za strpnost in sprejemanje drugačnosti, medkulturno sodelovanje in učenje, spodbujanje medkulturnega dialoga, enake možnosti spolov ter prepoznavanje in preprečevanje nasilja). Poteka tudi več projektov, pri katerih se učenci učijo spoštovanja človekovih pravic.

53. Skozi vsebine predmetov slovenski jezik, geografija, zgodovina, družba, državlјanska in domovinska vzgoja, etika in državlјanska kultura se v državi vzpodbujata medsebojno razumevanje med različnimi jezikovnimi skupinami.

Zdravstveno varstvo

54. Zdravstvena zakonodaja omogoča enakopravno, primerno, kakovostno in varno zdravstveno oskrbo. Z Zakonom o pacientovih pravicah³⁷ so določene pravice, ki jih ima pacient kot uporabnik zdravstvenih storitev pri izvajalcih zdravstvenih storitev in postopki uveljavljanja teh pravic. Med prioritete na področju varovanja zdravja in človekovih pravic je Ministrstvo za zdravje uvrstilo varstvo pravic ranljivih skupin prebivalstva. Posebna pozornost je posvečena osebam z duševnimi motnjami, osebam s težkimi kroničnimi

boleznimi in starejšim, pravicam v zvezi z napredkom biomedicine, dejavnostim na področju krepitve zdravja, preprečevanja bolezni odvisnosti in drugih bolezni, celoviti oskrbi in boju izključenosti. Zakon o duševnem zdravju³⁸ opredeljuje varstvo pravic oseb z duševno motnjo v vseh postopkih obravnave v oddelkih pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice, varovanih oddelkih socialno varstvenega zavoda in v nadzorovani obravnavi ter določa postopke pred sodiščem za sprejem brez privolitve. Zaradi vse večjih potreb po gerontološki dejavnosti Ministrstvo za zdravje sodeluje z ostalimi ministrstvi pri urejanju zakonskih podlag za področje dolgotrajne oskrbe in pri aktivnostih za celovito varstvo starejših oseb, še posebej tistih s kognitivnimi motnjami. Pravice iz obveznega in prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja so enake za vso populacijo.

Pravica do primerne bivališča (stanovanjska problematika mladih družin, starejših oseb in socialno ogroženih)

55. V letu 2005 je bilo uveljavljeno **subvencioniranje neprofitnih stanovanjskih najemnin**. Upravičena gospodinjstva lahko prejmejo subvencijo do 80% neprofitne najemnine. V letu 2008 je bil stanovanjski zakon dopolnjen, tako da so do subvencije najemnine upravičeni tudi najemniki tržnih stanovanj, ki zaradi pomanjkanja neprofitnih najemnih stanovanj takšnega stanovanja ne morejo najeti, čeprav bi jim po kriterijih pripadalo.

56. Zagotavljanje bivalnih enot je po stanovanjski zakonodaji pristojnost občin. Bivalne enote niso stanovanja, ampak stanovanjske enote v stavbah za posebne namene, namenjene za začasno reševanje stanovanjskih problemov. Za dodelitev bivalne enote ni potreben razpis ali drug postopek, saj socialnega stanja ni mogoče predvideti v naprej, zato je treba imeti za reševanje težkih socialnih razmer, brezdomstva in nudenja zaščite žrtvam nasilja odprto listo upravičencev. Na ta način se je mogoče hitro odzvati na nastalo socialno in stanovanjsko stisko določene družine.

57. Država posebej rešuje stanovanjsko vprašanje mladih družin na podlagi Zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja³⁹ z nakupom, gradnjo, rekonstrukcijo ali spremembo namembnosti. Stanovanjski sklad RS vsako leto objavi razpis za subvencije mladim družinam, ki jih je doslej prejelo že okoli 2000 družin. Poleg tega se z občinskimi javnimi⁴⁰ razpisi zagotavljajo neprofitna najemna stanovanja, pri čemer imajo prednost ranljive skupine kot mladi, mlade družine, družine z več otroci, invalidi, družine z invalidnim članom, državljani z daljšo delovno dobo, ki so še brez stanovanja, ter posamezniki, ki opravljajo dejavnost posebnega pomena za lokalno skupnost. Za zagotavljanje stanovanj upokojujencem je ustanovljen Nepremičninski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki razpolaga s preko 3000 najemnimi stanovanji, namenjenimi za reševanje stanovanjskih vprašanj upokojujencev.

Pravica do dela

58. Ustava v 49. členu določa, da je vsakomur zagotovljena svoboda dela ter, da je vsakomur pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto. Prisilno delo je prepovedano. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) določa pravilo sklepanja pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas. Sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas je predvideno le kot izjema. Obravnava zaposlitve za določen čas kot posebne oblike dela, ki ni enakovredno zaposlovanju za nedoločen čas, izhaja tudi iz mednarodnih dokumentov, sprejetih v okviru MOD, Sveta Evrope in EU. Izhodišče socialnih partnerjev na evropski ravni v Okvirnem sporazumu o delu za določen čas⁴¹ je, da pogodbe o zaposlitvi za določen čas sicer v nekaterih okoliščinah ustrezajo potrebam delodajalcev in tudi delavcev, da pa so splošna oblika delovnega razmerja pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

59. ZDR zaradi omogočanja fleksibilnosti pri zaposlovanju ureja pogodbo o zaposlitvi za določen čas kot eno izmed podlag, ki z določenimi omejitvami in posebnostmi vzpostavljajo delovno razmerje med pogodbenima strankama. V času trajanja delovnega razmerja za določen čas imata pogodbeni stranki enake pravice in obveznosti kot v delovnem razmerju za nedoločen čas. Posebnosti se nanašajo na način in razloge prenehanja delovnega razmerja: potek časa, za katerega je bila pogodba sklenjena oziroma ko je dogovorjeno delo opravljeno ali s prenehanjem razloga, zaradi katerega je bila sklenjena. Ker ti delavci ne uživajo varstva pred prenehanjem zaposlitve, ZDR poudarja pomen obličnosti: namen pogodbenih strank, da sklepata pogodbo o zaposlitvi za časovno omejeno obdobje, mora biti izražen v pisni obliki, sicer velja zakonska domneva sklenitve pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. ZDR omejuje sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas na le v zakonu ali v kolektivnih pogodbah določene primere, določa časovno omejitev sklepanja takih pogodb in prepoveduje veriženje (zaporedno sklepanje pogodb). Posledica nezakonito sklenjene pogodbe o zaposlitvi za določen čas je domneva o sklenjeni pogodbi o zaposlitvi za nedoločen čas.

60. Mladi v Sloveniji so bolj kakor druge starostne skupine izpostavljeni začasnim in krajšim zaposlitvam, kar znižuje njihovo socialno varnost. Kar 68,3 % delovno aktivnih mladih je imelo v letu 2007 začasno zaposlitev (tudi v obliki študentskega dela), medtem ko je bil ta delež za vse delovno aktivne 17,2 %. MDDSZ BO v septembru 2009 objavilo javni razpis za usposabljanje in zaposlovanje absolventov s ciljem večje zaposljivosti mladih, načrtuje pa tudi prenovo štipendiranja, zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb (samo za netržni sektor) in javni razpis za javna dela (za netržni in neprofitni sektor). Poudarek večji konkurenčnosti in zaposljivosti je tudi v programih usposabljanja in izobraževanja.

Delavci migranti

61. Ekonomske oziroma delovne migracije v Sloveniji urejata Zakon o zaposlovanju in delu tujcev⁴² ter Zakon o tujcih. Poleg tega so pomembni še področni zakoni, ki urejajo socialno-ekonomski položaj in druge pravice državljanov tretjih držav v Sloveniji. Z zadnjimi spremembami Zakona o zaposlovanju in delu tujcev leta 2007 (Uradni list RS, št. 52/07) so bili olajšani pogoji zaposlovanja državljanov tretjih držav (odprava nekaterih administrativnih ovir pri pridobivanju delovnih dovoljenj) in opravljen prenos zakonodaje EU s področja urejanja zakonitih migracij v pravni red Slovenije.

IV. Dosežki in dobre prakse

Pravice narodnih in drugih etničnih skupnosti:

62. Slovenija zagotavlja predstavnikom **italijanske in madžarske narodne skupnosti** visoko raven varstva pravic, vključno s kolektivnimi pravicami. Pripadniki obeh narodnih skupnosti imajo zagotovljeno izobraževanje v materinem jeziku in dosledno dvojezičnost, vključno z dvojezično topografijo.

63. V zadnjih letih je bil narejen velik napredek pri izboljšanju pravic **Romov**. Leta 2007 je bil za izvedbo 65. člena ustave sprejet krovni zakon o romski skupnosti. Napredek je bil narejen tudi na področjih informativne dejavnosti, vzgoje in izobraževanja, bivanjskih razmer, zdravja in boja proti diskriminaciji. Lokalne radijske in televizijske postaje že več let pripravljajo oddaje za Rome, od leta 2007 pa jih pripravlja tudi nacionalni radio in od leta 2008 nacionalna televizija. Romski informacijski center v okviru Zveze Romov Slovenije je leta 2008 pridobil lokalno radijsko frekvenco za območje Murske Sobotice z okolico in oddaja svoj program. Uspešno se izvaja program »Zmanjševanje neenakosti v zdravju« s posebnim poudarkom na Romih kot ranljivi skupini. Leta 2008 je Slovenija pristopila h kampanji Sveta

Evrope in Evropske komisije za odpravljanje predsodkov do Romov »Dosta! Dovolj! Osobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome!«. Z njo se večinsko prebivalstvo ozavešča o prisotnosti Romov, njihovi kulturi in načinu življenja ter razbija stereotipe in predsodke.

Otrokove pravice

64. Pred ratifikacijo Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih je Slovenija spremenila Zakon o službi v Slovenski vojski,⁴³ ki sedaj v 7. členu določa, da vojaške službe, niti drugega dela v vojski, ne more opravljati oseba mlajša od 18 let.

65. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v okviru Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006 - 2010⁴⁴ opredelilo mrežo programov materinskih domov in zavetišč za ženske in otroke, v okviru katere je trenutno zagotovljenih okoli 330 mest. Varne hiše in materinske domove ministrstvo le sofinancira. Pobuda za ustanovitev posameznega programa mora priti od lokalnih skupnosti ali od posameznih organizacij v okviru lokalnih skupnosti. Večina programov, vključenih v mrežo, je pridobilo status javnih socialnih zavodov.

Pravice migrantov

66. Minister za šolstvo in šport je leta 2007 sprejel Strategijo vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Najpomembnejši ukrepi strategije so: prilagoditve izvajanja kurikula za hitrejše in kakovostno vključevanje v proces vzgoje in izobraževanja; priprava strategij za delo s starši in njihovo vključevanje v šolsko življenje; spodbujanje medkulturnega učenja in pozitivne naravnosti do razumevanja in sprejemanja različnosti; umestitev slovenščine kot drugega jezika; poučevanje jezikov otrok migrantov; izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev. Na podlagi strategije je Ministrstvo za šolstvo in šport objavilo javni razpis, katerega namen je zagotoviti pogoje za uresničevanje ukrepov iz strategije in razviti mehanizme, ki bodo prispevali k učinkovitejšemu vključevanju učencev migrantov v šolski sistem ter boljšo vključenost v družbo in izboljšanje njihovega položaja na trgu dela. Izvajajo se tudi programi za usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno delo z otroki in mladostniki priseljenci.

Pravice invalidov

67. Zveza delovnih invalidov Slovenije je leta 2003 pripravila projekt "Občina po meri invalidov", ki spodbuja občine, da se odgovorno odzivajo na potrebe občanov s posebnimi potrebami. Do konca leta 2008 je priznanje dobilo 9 občin, ki so morale z lokalnimi invalidskimi organizacijami najprej analizirati stanje, nato pa sprejeti akcijski program. Po prejemu priznanja morajo občine zvezi letno poročati o uresničevanju akcijskega programa.

Izobraževanje policistov na področju človekovih pravic

68. Policija v sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki izvaja stalno usposabljanje policistov o preprečevanju nasilja v družini. Letos bo pričela uporabljati enoten mednarodni program usposabljanja, ki ga je pripravil CEPOL (Evropska policijska akademija). V sodelovanju z Varuhom človekovih pravic in švedskim ombudsmanom je policija organizirala program usposabljanja za prepoznavanje in obvladovanje stereotipov v večetnični družbi. Namenjen je bil spoznavanju mednarodno pravnih dokumentov in njihovega pomena za policijsko delo ter spoznavanju kulturne, etnične in druge raznolikosti.

Ekonomске in socialne pravice

69. V zvezi s finančno in gospodarsko krizo je Slovenija za okrevanje gospodarstva na področju trga dela in zaposlovanja v letu 2009 sprejela dva zakona, ki sta uspešno zaustavila upad zaposlovanja in odpuščanje. Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa⁴⁵ pomaga podjetjem, ki imajo zaradi globalne ekonomske in finančne krize zmanjšan obseg naročil in poslovanja do 30 %, Zakon o delnem povračilu nadomestila plače⁴⁶ pa omogoča podjetjem napotitev delavcev na začasno čakanje na delo. Delavcem v tem primeru pripada 85 % nadomestilo plače, od česar 50 % pokriva proračun RS in 35 % delodajalec. V skladu z Uredbo EU o povečanju kvote državnih pomoči podjetjem, ki so zašla v krizo po 01.07.2008, je MDDSZ z Ministrstvom za gospodarstvo pripravilo javni razpis, ki spodbuja prezaposlitev in samozaposlovanje v letih 2009 in 2010.

Kulturne pravice:

70. Sektor za kulturne pravice manjšin Ministrstva za kulturo sistematično ustvarja pogoje za varovanje kulturnih pravic narodnih in drugih etničnih skupnosti ter priseljencev. Leta 2005 je ministrstvo ustanovilo interno delovno skupino za človekove pravice, ki razpravlja o uresničevanju kulturnih pravic kot kategorije človekovih pravic. Skupnost muzejev Slovenije pripravlja priročnik z naslovom »Kako zagotoviti dostopen muzej«, ki bo vzpodbudil ustvarjanje boljše dostopnosti do muzejskih zbirk invalidom in starejšim.

V. Nacionalne prioritete na področju človekovih pravic

71. Oblasti v Sloveniji si prizadevajo, da bi bili vsi prebivalci na njenem ozemlju uživali vse človekove pravice in svoboščine, zajamčene z ustavo in mednarodnimi pogodbami, ki zavezujejo Slovenijo. Posebna pozornost je namenjena otrokovim pravicam, pravicam žensk, invalidov ter pripadnikov narodnih in drugih etničnih skupnosti. Pri obravnavi odprtih problemov vlada prednostno rešuje problematiko sojenja v primernih rokih (zmanjšanje sodnih zaostankov), problematiko oseb, ki so bile po osamosvojitvi Slovenije prenesene iz evidence stalnega prebivalstva Slovenije v evidenco tujcev, in izboljšanje pravic skupnosti istospolnih partnerjev. Vlada daje posebno pozornost rednemu dialogu s pogodbenimi telesi po mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah in z drugimi mehanizmi s področja človekovih pravic na regionalni in univerzalni ravni.

72. Na področju enakosti spolov so v Sloveniji prioritetni cilji izenačitev moči, vpliva in odgovornosti žensk in moških, ekonomska neodvisnost, enaka delitev neplačanega dela, vključno s skrbjo za otroke, starejše in druge pomoči potrebne članice in člane družine ter odprava vseh oblik nasilja nad ženskami.

73. Slovenija si prizadeva, da se pravice, ki jih ustava in zakoni zagotavljajo italijanski in madžarski narodni skupnosti ter romski skupnosti, dosledno spoštujejo in uresničujejo. V prihodnje si bo še posebej prizadevala za odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov ter za uveljavljanje njihovih ekonomskih, socialnih in državljanskih pravic. V zvezi s pravicami pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije bo vlada vzpodbujala prizadevanja za ohranitev njihovega jezika in kulture.

VI. Zaključek

74. Slovenija je v 18 letih svoje samostojnosti opravila veliko delo pri oblikovanju vseh področij svoje nove države, vzpostavljanju in krepitvi svojih institucij ter zagotavljanju učinkovitosti njihovega delovanja. Narejen je bil velik napredek na področju demokratizacije družbe ter varstva in promocije človekovih pravic. Na opravljeno delo smo ponosni. Zavedamo pa se pomanjkljivosti, zato smo v okviru univerzalnega periodičnega pregleda, ki

ga razumemo kot trajni proces, pripravljeni prisluhniti kritikam in voditi odkrit dialog z vsemi deležniki z namenom, da bi se stanje človekovih pravic v državi še izboljšalo ter da bi se število kršitev človekovih pravic, število žrtev teh kršitev in teža kršitev zmanjšali na najmanjšo možno mero.

Seznam kratic:

CEPOL - Evropska policijska akademija

EU – Evropska unija

EKČP – Evropska Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

ESČP – Evropsko sodišče za človekove pravice

HIV – humani imunodeficientni virus

KZ – Kazenski zakonik

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

MOD – Mednarodna organizacija dela

NVO – nevladne organizacije

RS – Republika Slovenija

SE - Svet Evrope

SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija

VITR – vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj

UPB – uradno prečiščeno besedilo

VIZ – vzgojno - izobraževalni zavodi

ZDR - Zakon o delovnih razmerjih

Opombe:

¹ Člani Medresorske delovne komisije za človekove pravice so poleg predstavnikov ministrstev in vladnih služb tudi zunanji strokovnjaki za človekove pravice (z univerz in inštitutov) ter predstavnika nevladnih organizacij in Varuha človekovih pravic.

² Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04

³ Uradni list RS, št. 71/93, 15/94

⁴ Uradni list RS, št. 93/2007 (UPB1)

⁵ Uradni list RS, št. 59/2002

⁶ Uradni list RS, št. 16/2008

⁷ Uradni list RS, št. 94/2007 (UPB1)

⁸ Uradni list RS, št. 64/2007 (UPB1)

⁹ V Sloveniji je registriranih 43 verskih skupnosti.

¹⁰ Sodba ESČP št. 23032/02, 2005

¹¹ Uradni list RS, št. 49/2006

¹² Sodišče je o tem odločilo v primerih Grzinčič proti Sloveniji (sodba ESČP, št. pritožbe 26867/02, 03. 05. 2007) in Korenjak proti Sloveniji (odločba ESČP, št. pritožbe 463/03, 15. 05. 2007)

¹³ Uradni list RS, št. 95/2004 (UPB1), 55/2008

¹⁴ Uradni list RS, št. 42/2002, 79/2006, 103/2007, 45/2008

¹⁵ Uradni list RS, št. 65/2005

¹⁶ Uradni list SRS, št. 15/1976 in 23/1978 ter Uradni list RS, št. 67/2001

¹⁷ <http://www.us-rs.si/>

¹⁸ Uradni list RS, št. 16/2007 (UPB2)

¹⁹ Uradni list RS, št. 65/1994

²⁰ Uradni list RS, št. 33/2007

²¹ Dne 20.04.2009 je začel veljati Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih ekip in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. Konec leta 2009 bo stopil v veljavo Pravilnik o obravnavanju nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode. Ministrstvo za zdravje je pripravilo Pravila in postopke pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti in formiralo delovno

skupino, ki bo do konca leta 2009 pripravila klinične smernice in program izobraževanja zdravstvenih delavcev za obravnavanje nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti.

²² Uradni list RS, št. 55/2008, 39/2009

²³ Uradni list RS, Mednarodne pogodbe, št. 20/2006

²⁴ Uradni list RS, št. 113/2005, 81/2006 (UPB1), 110/2007

²⁵ Uradni list RS, št. 62/2009

²⁶ Uradni list RS, št. 64/2009 (UPB6)

²⁷ Uradni list RS, št. 111/2007, 58/2009

²⁸ Uradni list RS, št. 1/1991-1, 44/1997

²⁹ Uradni list RS, št. 61/1999, 54/2000

³⁰ Uradni list RS, št. 110/2006 (UPB1)

³¹ Uradni list RS, št. 14/2007

³² Uradni list RS, št. 110/2006 (UPB2), 10/2008

³³ Uradni list RS, št. 3/2007 (UPB2)

³⁴ Uradni list RS, št. 114/2006, 71/2007

³⁵ Uradni list RS, št. 16/2007 (UPB5), 36/2008, 58/2009

³⁶ Uradni list RS, št. 81/2006 (UPB3), 102/2007

³⁷ Uradni list RS, št. 15/2008

³⁸ Uradni list RS, št. 77/2008

³⁹ Uradni list RS, št. 96/2007 (UPB2)

⁴⁰ Uradni list RS, št. 42/2002 in 103/2007

⁴¹ Direktiva 1999/70/EC – Delo za določen čas v pravu EU

⁴² Uradni list RS, št. 76/2007 (UPB2)

⁴³ Uradni list RS, št. 68/2007

⁴⁴ Uradni list RS, št. 39/2006

⁴⁵ Uradni list RS, št. 5/2009

⁴⁶ Uradni list RS, št. 42/2009